

Bijlage II: Opbrengstgericht Werken en de rol van onderzoek bij onze keuze van doelen en activiteiten

---

De achtergronden

De nadruk op de kwaliteit en de opbrengsten van taal- en rekenonderwijs is van de laatste jaren. In 2008 kwam het Rapport Meijerink uit. De onrust over het beheersingsniveau van taal en rekenen is al veel ouder. Echter, het heeft geen zin bezwaren te uiten wanneer men de wenselijk geachte niveaus niet kan onderbouwen met onderzoek naar de huidige praktijk en de haalbaarheid van de doelen. Wat dat betreft zijn enkele jaartallen relevant. Het grote meta onderzoek van Robert Marzano naar effectieve didactische modellen en interventies is van 2003¹, het onderzoek van Bonset en Hoogendoorn naar de praktijk van het onderwijs tekstbegrip is van 2009², evenals het proefschrift van Jentine Land³. Het metaonderzoek van John Hattie is van 1999⁴, dat van Verhallen⁵ over woordenschatontwikkeling is nog geen tien jaar oud. Het onderzoek naar rekenonderwijs is van 2009.⁶ De ontwikkeling van effectieve reflectie en vooral het inzetten van reflectie als effectief instrument om te leren, is nog recenter. Korthagen heeft grotendeels de theoretische basis gelegd, Voerman is bezig met de uitwerking en de opleiding van didactisch coaches⁷. De manier van werken die we opbrengstgericht noemen, wordt weliswaar al door Scheerens e.a.⁸ vanaf de jaren '70 bepleit, maar pas in 2009 komt het Kohnstamm instituut met een studie naar de effecten en de wenselijkheid ervan in Nederland.⁹ De Referentieniveaus, de diplomering en de plannen van de minister zijn allen een uitvloeisel van deze ontwikkelingen.

De bovengenoemde onderzoeken en onze wens om meer evidence based te handelen speelden een rol bij de door ons genomen beslissingen over te gebruiken criteria voor een te kiezen didactiek, te volgen scholing en te stellen doelen.

---

¹ R. Marzano, *A Different Kind of Classroom, Teaching with Dimensions of Learning* (ASCD, 1992), *What works in school* (2003) *Classroom instructions that work. Research-based strategies for increasing student achievement*, 2001.

² H. Bonset en M. Hoogendoorn, *Lezen in het basisonderwijs*. SLO, 2009

³ J. Land, *Zwakke lezers, sterke teksten*. Diss. 2009

⁴ John Hattie, *Influence on student learning*, Auckland, 1999,

⁵ M. Verhallen, *Woorden leren, woorden onderwijzen*. CPS, 1995. *Meer is beter*. Brochure. PO raad

⁶ KNAW rapport 2009 "Rekenonderwijs op de basisschool. Analyse en sleutels tot verbetering".

⁷ L. Voerman, "Goed zo" is niet goed genoeg. Zie ook de site <http://www.vfconsult.nl/index2.htm>

⁸ Samengevat in: Scheerens, Jaap, en Bosker, Roel J., *The Foundations of Educational Effectiveness*. 1997.

⁹ Ledoux, G., Blok, H., Boogaard, M. Met medewerking van Krüger, M., *Opbrengstgericht werken; over de waarde van meetgestuurd onderwijs*. Kohnstamm instituut, 2009.

Criteria

De door ons gekozen criteria van voor handelen zijn: ·

1. Onderzoek moet aangeven dat deze handelingen *bewezen* effectief zijn
2. De handelingen moeten aantoonbaar leiden tot de door ons gewenste opbrengsten
3. Ze moeten passend in onze didactische lijn PO - VO

Het eerste criterium is ambitieus, maar er is voldoende “harde” informatie beschikbaar¹⁰ om dat op methodeniveau te vragen en dus de keuze van een methode te objectiveren. Bij het tweede criterium moet ook de training van docenten in hun didactisch handelen¹¹ betrokken worden; een methode bestaat voor de leerling slechts door uitvoering door de docent. Scholing van de docent is essentieel om het doel te bereiken. Het handelen van schoolleider en het opleiden van een didactisch coach op elke school is dus een belangrijk bestanddeel van de in ons projectplan voorgestelde handelingen en verbeteracties. Opbrengstproblemen zijn kwaliteitsproblemen¹². Duidelijk moet dan ook zijn wie waarvoor verantwoordelijk is. Daarbij wordt de directie de onderwijskundige rol toegedacht die ze als onderwijskundig leider dient te vervullen¹³. Dat betekent dat ze weliswaar verantwoordelijk is, en ook – binnen de gegeven kaders – onderwijsinhoudelijk beslist.

Doelen

Het stellen van hoge en heldere doelen draagt bij aan het bereiken van hogere opbrengsten¹⁴. De doelen zijn enerzijds bepaald door de wet- en regelgeving vanuit de overheid. Daarnaast heeft OOO als organisatie ook de eigen doelen; de OOO norm voor het te behalen niveau voor taal en rekenen op PO en VO waar het snijvlak PO en VO betreft. Deze norm maakt deel uit van het strategisch beleidsplan en is vastgelegd in de *toetskalender*.

---

¹⁰ Vgl. bijvoorbeeld www.edux.nl

¹¹ Volgens Ledoux, (2009) is de toegevoegde waarde van de docent minimaal 8% maar dat is altijd nog het verschil tussen VBO en VWO. Scholing en coaching op effectieve en consequente didactiek is dus een noodzaak om de opbrengsten te verhogen.

¹² “Nederlands onderzoek (Vernooy, 2006) toont aan dat de meeste leesproblemen het gevolg zijn van kwaliteitsproblemen - en dan in het bijzonder op het gebied van instructie - in het leesonderwijs. Kwaliteitsproblemen op het gebied van lezen treffen we zowel in het primair als het voortgezet onderwijs aan. Leesproblemen worden veroorzaakt door het ontbreken van doelgericht leesonderwijs, onvoldoende expliciete instructie, het werken met slechte methoden, leesmethoden die niet volledig behandeld worden, onvoldoende tijd die aan lezen besteed wordt, zwakke lezers die niet meer tijd wordt geven en geen of ineffektieve differentiatie (bijv. niveaulezen, onvoldoende herhaling, het inzetten van werkbladen). Kwaliteitsproblemen zijn ook het ontbreken van een goede taal-/leesdeskundigheid en klassenmanagement bij leraren en docenten om te kunnen omgaan met verschillen in de leesontwikkeling van leerlingen. Veel voorkomende kwaliteitsproblemen zijn het onvoldoende tijd aan lezen besteden en het ontbreken van een goede leesdeskundigheid van leraren en docenten.” Vernooy (2009), p.9

Gelderblom maakt in zijn publicaties over rekenonderwijs vergelijkbare opmerkingen.

¹³ Zie voor de rol van de schoolleider Marzano, (2003) en Vernooy's lectorale rede uit 2009

¹⁴ Ledoux, 2009, Kohnstamm, Marzano, 2003

In de doelen van de organisatie is ook vastgelegd dat er een doorlopende lijn qua curriculum en didactiek is voor de leeftijdsgroep 10 - 14 jaar.

Het meten en monitoren van opbrengsten

Monitoring is gebaseerd op de cyclus van kwaliteitszorg zoals die door Deming is geformuleerd. Voor het PO is dat uitgewerkt in o.a. WMK.

Dat betekent dat er:

- Binnen OOOZ op organisatie- en op schoolniveau in alle planning een kwaliteitsjaarplan is opgenomen dat elk jaar geëvalueerd wordt.
- Dat in de gesprekkencyclus en het IPB de opbrengsten van de docenten en de school, evenals de professionalisering centrale thema's zijn.
- Dat de scholingstijd, zoals vastgelegd in CAO en taakbeleid, verantwoord dient te worden.
- Dat de toetskalender voor PO en het gebied 1F – 2F leidend is voor de beleidsplannen.
- Dat er behalve de gesprekken over plannen en opbrengsten aan het begin en het eind van het jaar, ook tussentijdse evaluaties zijn en tussentijdse evaluerende/monitorende gesprekken. Tussen clusterdirecteuren en directeuren PO, tussen directie en secties in het VO, tussen directie en docent.

Onderdeel van dit alles is ook het professionaliseringsprogramma:

- Professionalisering is een verplichting voor docenten.
- De organisatie en de school formuleren de kaders waar binnen die scholing plaats moet vinden.
- Er is daarnaast ruimte voor individuele scholing.
- Scholingstijd is arbeidstijd en dient daarom verantwoord te worden.
- De ambitie is dat 50% van de docenten PO een master heeft.
- Elke school beschikt over een IB'er, een didactisch coach, een taal- en een rekenspecialist. Dit zijn taken, geen functies. Doel dat deze docenten met de directeur een onderwijskundig team vormen dat de docenten deelt en schoolt in deze kennis. Bij deze docenten worden geen taken belegd, maar de verantwoording tot delen.